

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

РЕФЕРАТ

**на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 6030508 «Фінанси і кредит»
за спеціалізацією «Банківська справа»**

на тему: «Розвиток національних платіжних систем в Україні»

Виконавець

студентка ЦЗФН групи 4зф7

Яковлева Анастасія Костянтинівна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник

к.е.н., ст. викладач

(науковий ступінь, вчене звання)

Гаркуша Ю.О.

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис

Одеса 2020

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Платіжні системи відіграють одну із найважливіших ролей в економіці будь-якої країни. Вони забезпечують здійснення суб'єктами економіки переказу грошових коштів та розрахунків за зобов'язаннями, що з'являються у процесі здійснення економічної діяльності. Раціональна організація платіжної системи сприяє ефективному функціонуванню фінансової сфери, вдосконаленню грошово-кредитних відносин, здійсненню міждержавних валютних розрахунків. Надійні та ефективні платіжні системи є гарантією стабільного функціонування банківської системи та економіки у цілому.

Мета випускної роботи. Метою даної роботи є аналіз сучасного стану національних платіжних систем та визначення перспектив їх розвитку.

Завдання випускної роботи. Відповідно до мети дослідження було сформульовано такі завдання:

- Визначити сутність і значення національної платіжної системи.
- Дослідити нормативно-правову базу функціонування платіжної системи.
- Оцінити діяльність СЕП та систем переказу коштів в Україні.
- Проаналізувати ринок платіжних карток в Україні.
- Оцінити стан розвитку національної системи переказу коштів.
- Спираючись на зарубіжний досвід надати ряд пропозицій, щодо змін в платіжних системах в Україні.

Об'єктом дослідження виступає механізм функціонування платіжних систем України в умовах ринкових відносин.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні основи функціонування платіжних систем України у ринкових відносинах.

Методи дослідження. У дипломній роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а саме: метод наукових абстракцій, методи аналізу та синтезу, метод порівняння, табличний метод, метод коефіцієнтів та методи графічного зображення, статистичні методи.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-законодавчі акти України й інших країн, які регулюють діяльність банків, інструкції та положення НБУ, наукові публікації вітчизняних і закордонних учених, матеріали наукових конференцій, дані звітності банківських установ, офіційних статистичних збірників.

Структура та обсяг роботи. Випускна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (60 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 79 сторінок. Основний зміст викладено на 72 сторінках. Робота містить 8 таблиць, 19 рисунків.

У першому розділі випускної роботи «**Теоретичні основи функціонування національної електронної платіжної системи України**» досліджено сутність та завдання платіжних систем, їх класифікацію; охарактеризовано нормативно-правову базу функціонування національної

платіжної системи в Україні, виділено організаційну структуру електронних платіжних систем України.

У другому розділі «**Аналіз діяльності національних платіжних систем в Україні**» проведена оцінка діяльності системи електронних платежів; поведено дослідження розвитку ринку платіжних карток в Україні; проаналізовано функціонування вітчизняної системи переказу грошей).

У третьому розділі «**Перспективи розвитку національних платіжних систем в Україні**» досліджено зарубіжний досвід функціонування платіжних систем, визначено проблеми та перспективи розвитку національних платіжних систем в Україні; досліджено діяльність НПС «ПРОСТІР»

На основі проведеного дослідження нами запропоновані наступні пропозиції. Для розвитку безготівкових платіжних розрахунків в Україні необхідно розвивати платіжну інфраструктуру, створити комфортні умови для здійснення миттєвої оплати товарів та послуг, поширити QR-коди та популяризувати мобільні додатки платіжних систем.

ВИСНОВКИ

Становлення та розвиток платіжних систем України пройшла в шість етапів. Основними функціями ,які виконує платіжна система України є : забезпечення обігу, забезпечення здійснення платежів, забезпечення інформації про можливість і умови здійснення платежу, координація учасників платіжної системи і руху грошей в ній, контроль і нагляд за порядком проведення платежів .

Можна виділити такі основні елементи платіжної системи України: суб'єкти розрахункових взаємовідносин; об'єкт розрахунків (призначення платежу); місце проведення розрахунків (внутрішньодержавні та міждержавні розрахунки); принципи організації безготівкових розрахунків; час платежу (терміновий, достроковий, відстрочений платіж); комунікаційні системи переказу грошей; форма розрахунків, встановлена законодавством; наявність гарантії платежу; наявність посередницьких ланок у розрахунках; ризики при розрахунках; черговість платежів; величина платежів; нормативно-правова база; бухгалтерська і технологічна модель, що включає платіжні інструменти, механізми переказу коштів, принципи бухгалтерського обліку та звітності; технологічна інфраструктура, що містить засоби обробки даних, засоби телекомунікації, організацію експлуатації тощо; захист інформації.

Платіжні системи класифікуються за характером здійснюваних платежів: внутрішньодержавні і міжнародні платіжні системи, банківські і небанківські платіжні системи, системи міжбанківських розрахунків, внутрішньобанківські платіжні системи, системи «клієнт-банк» та системи масових електронних платежів.

Платіжні системи повинні задовольняти шість основних вимог – ефективність, оперативність, економічність, надійність, безпека.

На сьогодні єдина системно важлива платіжна система в Україні – СЕП. Це державна платіжна система класу RTGS15, що забезпечує проведення міжбанківського переказу в національній валюті через рахунки, відкриті в Національному банку. Національний банк є платіжною організацією та розрахунковим банком цієї системи.

Кількість учасників системи за період з 2014 по 2020 рр. скорочується. Зокрема, кількість банків-учасників СЕП за період з 2014 по 2019 рр. скоротилася на 88 установ, або на 54%. Це пояснюється змінами у структурі банківської системи України, а саме: виведенням з ринку значної кількості банків (філій), їх реорганізацією, перетворенням філій на територіально відокремленні безбалансові відділення тощо.

Незважаючи на зменшення кількості учасників СЕП, кількість та обсяги платежів зростає через СЕП, починаючи з 2016 р. зростає. Станом на початок 2020 р. кількість таких операцій становить 384 млн. платежів (33 трлн. грн.)

Ключовою тенденцією розвитку ринку платіжних карток в Україні протягом останніх років є зменшення більшості абсолютних значень показників, а саме кількості учасників карткових платіжних систем, держателів платіжних карток, а також кількості платіжних карток (в обігу та активних).

Лідируючи позиції на ринку платіжних карток, а саме 58,2% ринку, займає АТ КБ «Приватбанк», який емітував 29,6 млн. шт. платіжних карток, 72,2% з яких є активними.

Протягом 2019 року послуги з переказу коштів фактично надавали 37 систем переказу коштів, із них 30 систем, створених резидентами, та 7 систем, створених нерезидентами.

Україна залишається країною-реципієнтом транскордонних переказів. Упродовж 2019 року сума коштів, отриманих в Україні з використанням міжнародних систем переказу коштів, майже в шість разів перевищує суму коштів, відправлених за її межі. У 2019 році значні обсяги переказів в Україну надходили зі США (18%), Ізраїлю (14%) та Італії (9%). Найбільші обсяги переказів з України у 2019 році відправлялися до Російської Федерації (31%), Грузії (11%) та Азербайджану (6%).

Процес уніфікації розрахунків розпочався з утворення в Європейському Союзі зони платежів в євро (Single Euro Payments Area, SEPA) у 2007 році. Також визначним кроком було прийняття Директиви Європейського Парламенту і Союзу від 2007 року № 2007/64/ЄС про платіжні послуги на внутрішньому ринку, яка вносить зміни у Директиви 97/7/ЄС, 2005/60/ЄС. Після прийняття Платіжної Директиви у 2007 році відбувся процес діджиталізації економіки Європи, що стало поштовхом для створення нових продуктів та прискорило онлайн-платежі.

Важливим елементом розвитку національних платіжних систем є розвиток НПС «ПРОСТІР». За період з 2015-2019 рр. показники НПС

«ПРОСТІР» значно зросли, що вказує на поетапний розвиток та удосконалення національної системи електронних платежів.

Також важливим кроком в розвитку електронних платежів в Україні є запровадження IBAN (від англ. «International Bank Account Number»), адже це дає змогу клієнтам банків оперативно отримувати перекази коштів, особливо тоді, коли вони прямують з ЄС.

Щодо підвищення рівня безготівкових розрахунків, слід зауважити, що Україна поступово еволюціонує на шляху до безготівкової економіки. Факторами, що впливають на показник безготівкових розрахунків можна назвати, зокрема: недостатньо розгалужена платіжна система; скорочення банківських мереж; недостатнє проникнення інтернет в сільській місцевості.

Для розвитку безготівкових платіжних розрахунків в Україні необхідно розвивати платіжну інфраструктуру, створити комфортні умови для здійснення миттєвої оплати товарів та послуг, поширити QR-коди та популяризувати мобільні додатки платіжних систем.